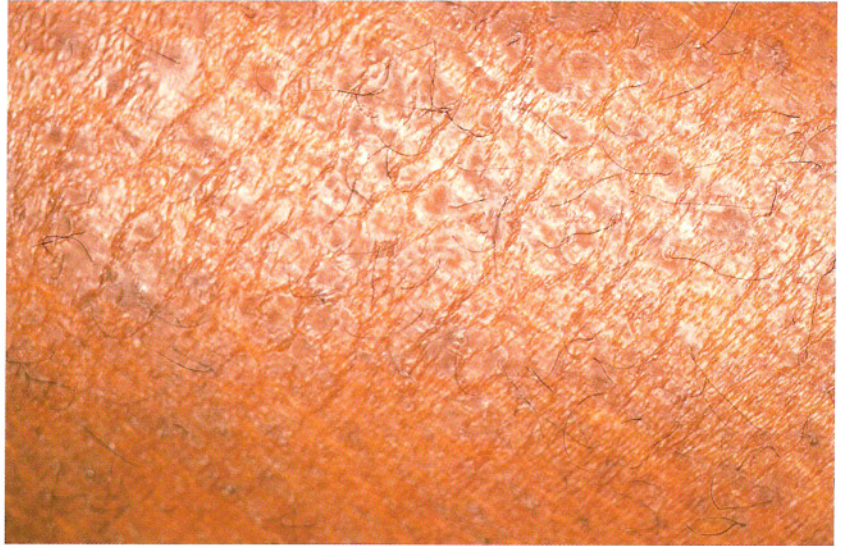

Jeuk: Hoofdsymtroom in de dermatologie

Pruritus of *jeuk* kan het beste gedefinieerd worden als een kriebelende gewaarwording, die aanleiding geeft tot krabben en in ernstige gevallen een dwang om te krabben. In de algemene geneeskunde kan jeuk of pruritus een hoofdsymtroom zijn van ernstige ziektebeelden, zoals maligniteiten en diabetes mellitus. In de dermatologie is jeuk een belangrijk kenmerk van aandoeningen als atopische eczemen, dermatitis herpetiformis en (soms) psoriasis. Ook kan jeuk ontstaan door eenvoudiger oorzaken, bv. een (te) droge huid. Dit komt vooral voor bij mensen met een gepigmenteerde huid

Foto 6:
Droge huid.

(foto 6). Ondanks het belang van de jeuk in de dermatologie is er relatief weinig bekend over de pathofysiologie ervan. Bekend is wel dat zowel jeuk als pijn het gevolg is van het activeren van een netwerk van vrije zenuwuiteinden, gelegen in de overgang van dermis naar epidermis. De receptoren voor jeuk zijn gelijkelijk verdeeld over de huid. Dit in tegenstelling tot de zenuwuiteinden voor het fijne gevoel, die in aantal variëren, hetgeen resulteert in gevoeliger (vingertoppen en lippen) en minder gevoelige regionen van de huid.

Er bestaan *twee typen jeuk*. De eerste vorm is de specifiek gelokaliseerde jeuk op de plaats van de stimulus. Dit type jeuk wordt de *spontane jeuk* genoemd en is veelal van korte duur.

Daarnaast bestaat er een jeuk die moeilijker te lokaliseren is en zich bevindt in de omgeving van de stimulus. Deze vorm, de *itchy skin* (alloknesis), komt in de dermatologie het meest voor.

Het gevolg van jeuk, een spinaal reflex, uit zich in krabben. Hierdoor kan jeuk voor langere tijd worden uitgeschakeld, doordat de zenuwuiteinden beschadigd worden. Er is dan een exoriatie van de huid opgetreden, zoals men o.a. ziet bij scabiës. De jeuk is in ieder geval over totdat de beschadigde zenuwuiteinden hersteld zijn. Als gevolg van het krabben wordt jeuk omgezet in pijn, hetgeen vaak beter verdragen wordt. Sommige types *itchy skin* geven aanleiding tot een wrijf-effect in plaats van krabben. Herhaald wrijven leidt tot verdikking en vergroving van de huid ofwel lichenificatie, waarbij de huidstructuur geaccentueerd is. Chronisch krabben, wrijven en

excoriaties kunnen vooral bij de gepigmenteerde huid tot littekens leiden zoals keloïdvorming, hyperpigmentaties, hypopigmentaties en in sommige gevallen zelfs depigmentaties als secundaire efflorescenties. Deze pigmentveranderingen kunnen jaren blijven bestaan.

Als alle oorzaken van jeuk uitgesloten zijn, spreekt men van *primaire pruritus*. Daarnaast bestaat er *psychogene jeuk*, o.a. van de regio anogenitalis, die veelal gezien wordt bij emotionele stress. *Gegeneraliseerde jeuk* kan voorkomen bij systemische aandoeningen zoals schildklier-, nier- of leverstoornissen, diabetes mellitus en interne maligniteiten.

Komt er gegeneraliseerde jeuk voor bij ouderen én zijn de bovenstaande ziektebeelden uitgesloten, dan is de diagnose *seniele pruritus* gerechtvaardigd. Karakteristiek voor deze aandoening is dat de huid erg droog is. Deze xerosis ligt hoogstwaarschijnlijk ook ten grondslag aan de jeuk.